

**Skjøtselsplan for to slåttemarker på Brattset,
Nordigarden, Aure kommune, Møre og Romsdal
fylke.**

BIOREG AS

Rapport 2011:30

Utførende institusjon: Bioreg AS http://www.bioreg.as/	Kontaktpersoner: Finn Oldervik	ISBN-nr. 978-82-8215-177-1
Prosjektansvarlig: Finn Oldervik 6693 Mjosundet Tlf. 71 64 47 68 el. 414 38 852 E-post: finn@bioreg.as	Oppdragsgiver: Fylkesmannen i Møre og Romsdal ved Geir Moen	Dato: 25.10.2011
Referanse: Oldervik, F.G. & Folden, Ø. 2011. Skjøtselsplan for to slåttemarkar på Brattset, Nordigarden i Aure kommune, Møre og Romsdal Fylke. Bioreg AS rapport 2011 : 30. ISBN; 978-82-8215-177-1.		
Referat: Rapporten beskriver naturverdier og artsmangfold for to slåttemarkar på Brattset gard, Pila/Tømmerstuteigen og Gråtebakken/Gamelgarden. Videre gjør rapporten rede for de skjøtselstiltak som bør settes i verk for å ta vare på de biologiske verdiene som er knyttet til lokalitetene.		
4 emneord: Kulturlandskap Naturtype Skjøtsel Slåttemark		

Figur 1. Foto; Finn G. Oldervik 25.04.2011 ©. Bildet er tatt mot vest. Bak trerekka ligg ekra som går under navnet Tømmerstuteigen, mens den nærmeste er Pila.

Innhold

Innhold	3
Forord	4
A. Generell del	5
Slåttemarksutforminger på Vestlandet	5
Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker	6
B. Pila/Tømmerstuteigen, Brattset Gard (Nordigarden)	8
SØKBARE EGENSKAPER	8
SKJØTSELSPLAN	11
Kilder	13
Litteratur:	13
Muntlige kilder:	14
Internett:	14
Ortofoto/kart	14
Bilder	15
C. Gråtebakken/Gammelgarden. Brattset gard (Nordigarden)	18
SØKBARE EGENSKAPER	18
SKJØTSELSPLAN	20
Kilder	22
Litteratur:	22
Muntlige kilder:	22
Internett:	22
Ortofoto/kart	23
Bilder	23

Forord

I samsvar med ei nasjonal handlingsplan for å ta vare på de gjenværende slåttemarkene i Norge ble det tatt initiativ til å lage de første skjøtselsplanene for Møre og Romsdal allerede i 2010. Det er Fylkesmannen ved Geir Moen som samordner dette arbeidet i fylket. De to slåttemarkslokalitetene på Brattset er egentlig sammensatt av 4 enger som har hvert sitt lokale navn. Vi har oppsøkt noen av engene flere ganger tidligere, mens andre bare er overfladisk undersøkt fra før. Av den grunn har vi funnet det nødvendig å gjøre noen supplerende undersøkelser der. Det har ikke passet slik at vi har fått ta en runde på lokaliteten sammen med eier/driver.

De aktuelle lokalitetene ligger begge mellom fylkesvegen og sjøen på Brattset og er eksponert rett mot sør. I mellom lokalitetene ligger en teig som tilhører nabobruket på Brattset. Skjøtselsplanen for området har som hovedoppgave å ta vare på det opprinnelige artsmangfoldet, og da ved en skjøtselsmåte som ligner mest mulig på den tradisjonelle, dvs. med minimal gjødsling og relativt sein slått, sammenlignet med dagens siloslått. Eventuelt kan det være aktuelt å supplere med litt vår- og høstbeite, kanskje helst det siste.

Vi vil med dette få takke Fylkesmannen i Møre og Romsdal v/Geir Moen for oppdraget og for et godt samarbeid om prosjektet. Så vil vi også retta en takk til eier og bruker av de aktuelle slåttemarkene, Nancy Aalmo for velvilje og tålmodighet når vi har mast om opplysninger.

Mjosundet i Aure 30. oktober 2011

Tingvoll 30. oktober 2011

For Bioreg AS

Finn Gunnar Oldervik

Øystein Folden

A. Generell del

Slåttemarker er areal som blir regelmessig slått. Semi-naturlig slåttemark eller såkalla natureng, er slåttemarker som er forma gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. De er ofte overflatelyddet, men ikke oppdyrket og tilsådd i senere tid, og ikke eller lite gjødsla. De ble alltid slått forholdsvis seint i sesongen. Slåttemarkene vart gjerne høstbeita og ofte også vårbeita. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer noe fra sted til sted og fra landsdel til landsdel. Slåttemark er urte- og grasdominert og oftest svært artsrik. De kan være åpne eller tresatte.

Tresatte slåttemarker med styvingstre som blir høstet ved lauring er i dag svært sjeldne. Slike såkalte lauvenger vart gjerne beita om våren, slått en gang seint om sommeren og beita om høsten. I tillegg vart greinene på trærne høstet til fôr med et tidsintervall på 5-8 år. I gammel tid spilte også myr ei viktig rolle som slåtteareal (slåttemyr). De fleste jordvassmyrene i Noreg har tidligere vært slått, men myrslåtten tok i stor grad slutt for ganske lenge siden og vart praktisert bare noen få steder fram til slutten av 1950-åra. Noen av slåttemyrene gror igjen, mens andre endrer seg mindre, her er det trolig få tydelige biologiske spor fra slåttedrifta. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrer som fremdeles er i hevd.

De ulike slåttemarkene hører til blant våre mest artsrike naturtyper, og er viktige også for andre organismer enn karplanter. T.d. er rundt 70 prosent av dagsommerfuglene våre knyttet til åpen engvegetasjon (særlig urterik slåttemark) og flere vadefugler bruker strandenger (slått eller beita) som hekkeområder og rasteplasser under trekket. I tillegg har slåttemarker mye å si for mange truede arter av beitemarksopp. Slåttemark kan ikke erstattes av beitemark fordi de inneholder vegetasjonstyper og flere arter som ikke klarer seg i område som bare blir beita. Sammenlignet med naturbeitemark har slåttemark generelt det høyeste artsmangfoldet og de største bestandene av flere truede engarter. Gjennom historia har slåttemark vært, og vil fremdeles være, om vi tar vare på de, viktige "levende genbanker". I tillegg er de bærekraftige økosystemer som har vært et nøkkelement i norsk landbruk i flere tusen år. Men driftsendringer på 1900-talet har ført til at slåttemark nå er mellom våre mest truede naturtyper.

Slåttemarksutforminger på Vestlandet

Den store variasjonen i slåttemarksvegetasjonen i Noreg er enda bare delvis kartlagt. I det følgende har vi likevel prøvd å peke på noen utforminger av slåttemarksvegetasjon som er særegne for Vestlandet og dermed gir fylka her et særskilt forvaltningsansvar. Vi gir òg døme på noen verdifulle lokaliteter.

I Møre og Romsdal har en svært godt oversyn over tradisjonelle slåttemarker fordi det her nylig er gjort ei sammenstilling av kunnskapen om denne naturtypen (Jordal 2007). 178 lokaliteter blir omtalt i rapporten fra dette prosjektet, og slåttemarker er registrert i 29 av de 37 kommunene i fylket. Lokalitetene finnes likevel først og fremst konsentrert innen mindre geografiske områder, og kommunene Stordal (22 lokaliteter, særlig i Nørdredalen), Rauma (28 lokaliteter, særlig i øvre Romsdalen), Tingvoll (19 lokaliteter, særlig i Vågbø-Holmeide) og Sunndal (16, særlig ved fjellgårdene) har flest kjente lokaliteter. Frisk fattigeng, ofte med stort artsmangfold, er trolig den viktigste vegetasjonstypen. 64 raudlistearter er registrert i de registrerte slåttemarkene (13 karplanter, 1 sommerfuglart og 50 sopparter).

- En særlig verdifull lokalitet er Skutholmen, Fræna, der det finnes et helhetlig fiskerbondelandskap som vert skjøttet tradisjonelt og har mange gamle kulturlandskapselement bl.a. mange små 1x2-meters potetåkrer i bergskortene. Slåttemarkene blir slått med ljå. Her finnes mange rødlistede beitemarkssopp. Stedet er vegløst og kan nåes med robåt over et 50 meter bredt sund.

- Langs Grøvuvasdraget (Sunndal, utvalgt for MR i 2008) og i øvre Romsdalen (Rauma) finnes tørre-friske slåttemarkar med flere tørrengsarter som *Pilosella*-arter og sjeldne sopper.
- Stordal kommune har kanskje landets største bestander av kvitkurle som i stor grad er knyttet til rester av slåttemark.
- Nordre Sunnmøre er et kjerneområde for solblom. Mer enn 30 000 blomsterstengler er registrert innen dette området. Dessverre er det nå bare sporadisk hobby slått igjen her.

I Hordaland har m.a. Losvik (1988) studert slåttemarksvegetasjon. Fire utforminger av jordnøtteng (frisk fattigeng, jordnøttutforming) finnes langs kysten her:

- Jordnøtteng, kystmaure-utforming med bl.a. kystgrisøre. Utforminga finnes også i Sogn og Fjordane.
- Jordnøtteng, grisøre-utforming med bl.a. blåstjerne og tusenfryd. Utforminga finnes også i Sogn og Fjordane.
- Jordnøtteng, prestekrage-utforming med bl.a. kystgrisøyre, kjerteløyentrøst og småengkall. Utforminga finnes også i Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal.
- Jordnøtteng, kamgras-utforming med bl.a. kystgrisøre, vill-lin, hjertegras, storblåfjær og musekløver.

I tillegg er ei femte utforming identifisert i fjordstroka (O2-O1):

- Frisk fattigeng, marikåpe-rødknapp-utforming med bl.a. englodnegras, smalkjempe, vill-lin og småengkall, men uten de typisk vestlige artene. Utbredelsen er ikke godt nok kjent.

Jordnøttengene har ei spesifikk norsk artssammensetning: Viktige lokaliteter er m.a. Urangsvåg, Bømlo og Gjuvsland, Varaldsøy.

I Sogn og Fjordane har miljøet rundt Ingvild Austed på Høgskulen over flere tiår forsket på og gjort en rekke registreringer i de tradisjonelle slåtteengene i fylket. Også i Sogn og Fjordane er det registrert flere jordnøttenger. Kystblåstjernerdominerte slåttemarkar finnes i ytre kyststrøk, bl.a. i Gåsvær i Solund, og lokalitetene Sandøyna, Vilnes og Hamna i Askvoll. En viktig slåttemarkslokalitet finnes på Øvre Ormelid, en hyllegard i Luster. Her finnes tørrenger med bl.a. brudespore, vanlig nattfiol og bakkesøte. Det er registrert mange slåttemarkar i Sogn og Fjordane, men flere av registreringene er gjort for relativt lenge siden og situasjonen i dag er usikker. På Grinde i Leikanger finnes ei flott lauveng der både trærne og enga fremdeles blir holdt i hevd.

I Rogaland er det registrert få slåttemarkar. Dette har dels sammenheng med at det er gjort lite forskning i Rogaland. Men hovedgrunnen er trolig det moderne og intensive jordbruket utover 1900-talet med omfattende nydyrking, oppgjødsling og bruk av engfrø førte til at de tradisjonelle slåttemarkene gikk tidlig ut av drift. Fattig berggrunn, høg nedbør og gjødselpåvirkning gjør at de fleste naturengene som er att er fattig engkveineng med blåknapp, blåklokke, følblom og ryllik. Denne er mindre artsrik enn mange andre engtyper. I nordre del av fylket finnes jordnøtt og kamgras i engene, mens det i den sørlige delen finnes enger med blodtopp, blåmunke og engtjæreblom. På Jonegarden i Sauda, en museumsgard der jorda er i statlig eie, er det både fattige og litt rikere enger og slåttemyr som med unntak av 10 år har vært drevet sammenhengende på gammelt vis. Her finnes kvitkurle og nattfiol. Solblom, som og er funnet her, finnes også i noen få andre registrerte slåttemarkar, m.a. Serigsted i Time og på Funningsland i Hjelmeland. Ei anna slåttemark på Jæren som har ligget brakk i lang tid, er hovedlokalitet for den sterkt truede arten jærtistel som her i landet bare finnes i denne delen av Hå kommune. Særlig artsrike dyneenger finnes på Jæren og Karmøy. Engslått på disse er lite kjent, men det er gjort forsøk på Åkrasanden der slått har økt artsmangfoldet.

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarkar

Skjøtsel

Beste måten å skjøtte ei gammel, artsrik eng på, er å følge opp den tradisjonelle driftsformen, uten gjødsling og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noe fra sted til sted avhengig

av klima og høyde over havet. Derfor er det viktig å finne ut hva som har vært vanlig på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet fra gammelt av. Slått før 10. juli var svært uvanlig.

En bør nytte lett redskap (ljå, tøhjuls slåmaskin eller lettere traktor) der det er mulig. Graset må bakketørkes eller hesjes før det blir fjerna. I tillegg til at en får tørt og godt høy, er bakketørkinga viktig for at frøa til engartene både skal få modne ferdig og bli liggende igjen på enga når høyet vert samlet sammen og kjørt vekk.

Enkelte steder har engene i tillegg vært beita, enten vår eller høst eller begge deler. Bare beiting kan ikke erstatte slått, men er dette eneste mulige skjøtsel i en periode, er storfebeiting det mest skånsomme. Storfeet velger ikke ut "godbitene" slik sauene gjør. Men beitepresset må ikke være for stort, og en må regne med noe manuell etterrydding. Der en har tidligblomstrende arter er det særlig viktig at en unngår vårbeite.

Restaurering

Når det gjelder restaurering av enger som er i gjengroing og utviding av eksisterende slåtteareal er det viktig ikke å sette i gang med mer omfattende restaurering enn det en klarer å følge opp med skjøtsel i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaureres, kan det være lurt å ta det trinnvis over flere sesonger. Slik blir det mer overkommelig, og en får erfaring med hvor omfattende de ulike tiltakene er og hvor mye en kan vente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomføres på frossen og gjerne bar mark. Da unngår en skader på undervegetasjonen, og samtidig er det enklere å få en lågest mulig stubbe. Rydding i snø kan være mer tungvint. Mindre busker og oppslag kan òg ryddes om sommeren når det er tørt og mye av biomassen er samla i bladene.

I slåtteenger som *ikke* har vært tresatt er det ikke noe poeng i å sette att tre ved rydding, men gamle styvingstre bør få stå. et og annet lauvtre med fin og vid krone kan òg gjerne få stå. Alle gran/furu og fremmede treslag bør fjernes. Etter hogst er det særlig viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samlet sammen og brent på egnede steder, og aller helst fraktet ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredt utover vil ellers fort føre til ny dominans av uønsket hurtigvoksende, konkurransesterk vegetasjon. Av same grunn er oppflising og spredning av flis i området ikke å anbefale.

Gjenstående biomasse vil ta opp noe av næringa som blir frigjort fra døde røtter av tre og busker som har blitt ryddet bort. Dette gir en gjødslingvirkning som lett fører til uønsket nitrogenkrevende arter (t.d. bringebær og brennesle). Gradvis åpning er derfor viktig. Gjødslingvirkning sammen med økt lysinnstråling fører gjerne òg til en del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningene i juli, når det er minst energi samlet i rotsystemet. Dette faller normalt sammen med slåttetidspunktet. Det kan likevel være nødvendig å rydde lauvrenninger flere ganger de par første sesongene.

Osp sprer seg ved rotskudd, og rydding kan i mange tilfelle føre til omfattende renning. Det kan derfor lønne seg å ringbarke osp ved å skjære et ca. fem cm bredt bånd rundt treet nedenfor den nederste greina. Det er viktig at snittet er såpass djupt at all borken forsvinner, slik at transporten av næringsstoff stopper helt opp. Det er lettest å ringbarke om våren. Etter tre somre må de døde trærne fjernes. Stubber må kappes helt ned til bakken, enten i forbindelse med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubber vil råtna fortere om en skiller borken fra veden med et spett eller lignende, og deretter stapper jord i mellom. Med unntak av osp og or kan en òg unngå renninger på denne måten. Dette kan f.eks. være aktuelt i kanter som hindrer lysinnstråling til slåttemarka.

Problemarter som bringebær- og rosekratt, brennesle og mjøduert vil normalt forsvinne ved slått over tid. Men for å få de bort kan det i begynnelsen være nødvendig å slå flere ganger per sesong med ljå eller krattrydder. Felt med einstape bør slås ned med kjepp, ikke skjæres ned. På denne måten holder bregna fram med å transportere næring fra røttene, og utarmer dermed rotsystemet sitt. Bregna bør så fjernes om høsten.

For mer utfyllende stoff om skjøtsel, restaurering og hevd:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker er å finne på DN sine hjemmesider: <http://www.dirnat.no/content.ap?thisId=500034662&language=0>

B. Pila/Tømmerstuteigen, Brattset Gard (Nordigarden)

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)							
*Navn på lokaliteten Ertvågsøya sørside: Pila/Tømmerstuteigen, Brattset gard(Nordigarden)				*Kommune Aure		*Områdenr.	
ID i Naturbase BN00038596 (Deler av)		*Registrert i felt av: Finn Gunnar Oldervik Øystein Folden				*Dato: Bl.a. 20.05.2005 02.07.2011 02.10.2011	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) -						Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:	
*Hovednaturtype: - Kulturlandskap, slåttemark (D01) 100%				Utforminger: Frisk fattigeng (D0104) 90 % andel Sølvbunkeeng (D0103) 10 % andel			
Tilleggsnaturtyper: - Ingen							
*Verdi (A, B, C): A – svært viktig			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)				
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):			Vegetasjonstyper:
< 20 m	X	God	x	Slått		Torvtekt	Jordnøttutforming 90 % andel
20 - 50 m		Svak		Beite	X	Brenning	Jordnøtteng, prestekrage-utforming med bl.a. grov nattfiol, kystgrisøyre, kjerteløyentrøst og småengkall.
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	Sølvbunkeeng (G03) 10 % andel
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			
*OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)							
<p>INNLEDNING: Lokalitetsbeskrivelsen er først innlagt av Finn Oldervik den 05.05.2011 og siden justert og forbedret i oktober 2011 av samme Oldervik sammen med Øystein Folden. I Naturbase tilsvarer lokaliteten deler av nr. BN00038596. Opprinnelig er den registrert og beskrevet av Finn Gunnar Oldervik basert på feltarbeid bl.a. den 20.05.2005, men i forbindelse med at det skal utarbeides skjøtselsplaner for lokaliteten har den bl.a. blitt reinventert den 2. juli 2011 av Øystein Folden og Finn Oldervik. Tilstanden ble sjekket bl.a. den 17.09.2011 og den 02.10. s.å. av Oldervik.</p> <p>Ellers må det nevnes at navnet på den ene lokaliteten, Pila kan ha sitt opphav i at det ble samlet lauvkjerv her i eldre tid. I noen dialekter ble dette omtalt som å pile Kilde: Bolette Bele, Bioforsk). Det er likevel ikke mulig å se spor etter lauinga lenger nå.</p>							

BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG: Lokaliteten ligger helt mot øst av området som historisk har vært dyrkamarka på Brattset gnr 1. Lokaliteten ligger mellom fylkesvegen og sjøen og det er noe skog både mot veien, langs sjøen og mot en lauvskogslokalitet lenger øst. Den ligger i boreonemoral vegetasjonssone (BN) og i klart oseanisk vegetasjonsseksjon (O2). Berggrunnen her er dominert av diorittisk til granittisk gneis, migmatitt, men naturfaglige undersøkelser kan tyde på innslag av litt rikere berggrunn stedvis.

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Selv om dagens skjøtsel foregår som sauebeiting, så har det vært slått her fram til ca 2007, noe som tilsier at naturtypen er slåtteeng og at den videre skjøtselen må baseres på det. Vegetasjonstypen her er vanskelig å plassere, både i forhold til Fremstad (1997) og håndbok 13 (2007), men det må være riktig å plassere den under frisk fattigeng (G4) (D0104) av en eller annen utforming. Videre passer den best under G4b (etter Fremstad), jordnøtt-utforming. På s. 6 i herværende rapport er det under Hordaland nevnt en utforming av jordnøtteng som er kalt; Jordnøtteng, prestekrage-utforming med kystgrisøyre, kjerteløyentrøst og småengkall. Dette er en utforming som passer så noenlunde med denne lokaliteten da alle disse artene er til stede her, til dels i mengder. Dessuten var det, i alle fall i 2005, store mengder grov nattfiol på deler av slåttemarka i motsetning til sommeren 2011 da det ikke ble registrert nattfiol på lokaliteten i det hele tatt¹. Fremstad & Moen (2001) beskriver en utforming av jordnøtteng som blir kalt prestekrage-utforming. Dette skulle passe godt på denne, da artssammensetningen her i hovedsak skulle bestå av arter som; kjerteløyentrøst, prestekrage, tiriltunge, blåkoll og småengkall. Utformingen er regnet som sterkt truet (EN).

ARTSMANGFOLD: Det er ikke tatt opp fullstendig artsliste for karplanter på lokaliteten, men i 2005 ble det bl.a. notert; smalkjempe, prestekrage, jordnøtt, kjerteløyentrøst, kystgrisøyre, ryllik, legeveronika, tepperot, gulaks, engfrytle, hårsveve og hundrevis av nattfiol. 2. juli 2011 ble følgende arter notert; Kystgrisøyre, prestekrage, smalkjempe, blåkoll, engsyre, jordnøtt, grasstjerneblom, hvitkløver, harestarr, hanekam, marikåper, kjerteløyentrøst, skogsnelle, vanlig arve, tepperot, tveskjeggveronika, legeveronika, blåklokke, føyllblom, gulaks, sølvbunke, bakkesoleie, fuglevikke, rødkløver, ryllik og englodnegras.

¹ Vi regner likevel med at det fremdeles er en bestand av nattfiol her, selv om den sannsynligvis er drastisk redusert siden slåttene tok slutt. Grunnen til at vi ikke registrerte arten i 2011 er trolig fordi det gikk beitedyr både av lama og sau på lokaliteten da vi var der. Som kjent er orkideene noe av det første sauene leiter seg frem til i beitemarka.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING: Lokalteten har i sin tid vært jordbearbeidet og også noe gjødslet bortsett fra de siste årene, men mesteparten av vegetasjonen var svært lite preget av tidligere gjødsling ved registrering av vegetasjonen her.

Tidligere drift: Brattset Gard (Nordigarden), er som navnet sier, svært bratt, og det gjelder disse to sammenhengende slåtteengene også, Pila og Tømmerstuteigen. Garden ble drevet tradisjonelt med slått og hesjing eller ev. flathøy om det var gunstige værforhold under slåtten. Slik ble det drevet til ca 2007, da den tradisjonelle slåtten (inntil videre) tok slutt. Vi har fått litt ulike opplysninger om hvordan slåtten ble utført de siste årene det ble slått her, men det er grunn til å tro at det ble brukt forhøster med en forholdsvis lett traktor (4 like store hjul) som drivkraft. En må da regne med at slåtten ble utført for tidlig sammenlignet med det ideelle tidspunkt.

Det var melkeproduksjon på garden fram til 1976 da det ble satset på kjøttproduksjon i stedet. Inntil 1976 var det 6 - 7 melkekyr, 1 hest og ca 25 sauer på Nordigarden. Fram til ca 1990 ble det utkjørt litt naturgjødsel om vinteren, eller tidlig på våren. Denne ble så spredt på markene om våren med møkkagreip. Etter den tid har det ikke vært brukt husdyrgjødsel på ekrene nedom vegen på Brattset bnr 1 utenom det som beitedyra la igjen. I tillegg til den sistnevnte gjødsel, har markene blitt påført kalk i form av skjellsand. Siste året det var brukt skjellsand var i 2004. Både før og etter 1990, - frem til ca år 2000 ble det også gjødslet litt med kunstgjødsel. Storfehold til kjøttproduksjon tok slutt ca år 2000, og fra da av har sauehold vært det viktigste. På den tiden var det ca 120 vinterfødde sau på garden. Fra 1990 til ca 1995 var det også prøvd med litt geitehold og en hadde da 7 melkegeiter i denne perioden. Fra ca 1997 til 2002 ble det holdt ei ammeku, og som regel 2 kalver. Etter det har det vært både esel, hest og lama i tillegg til sauene, - på det meste 160 vinterfora sau.

Nåværende drift: Alle markene mellom fylkesveien og sjøen (bortsett fra Gammelgar'n og Bekkjeåker'n) har blitt beitet av sau, hest og lama. De 2 siste årene har Pila og Tømmerstuteigen (samt Sæsboplussen) blitt brukt til beite for lama og vær. Ellers kan det nevnes at Nordigarden har vært drevet økologisk ca fra 2001 og til nå (2011).

FREMMEDE ARTER: Ingen fremmede arter er registrert på lokaliteten.

KULTURMINNER: Som nevnt er det rydningsrøysen ned mot sjøen stort sett langs hele lokaliteten, ellers ingen kjente kulturminner. Rydningsrøysene er imidlertid ikke særlig synlige, da de ofte går i ett med rullesteinen i fjæra.

SKJØTSEL OG HENSYN: Det er ønskelig at den tradisjonelle bruken fortsetter/tas opp igjen, noe som betyr at lokaliteten bør slås, i tillegg til noe etterbeiting om høsten. Av hensyn til grov nattfiol bør vårbeiting unngås på denne lokaliteten. Det vil være fordelaktig å bruke tohjula slåmaskin og kantslått med ljå. Avlinga bør kunne hentes med motorisert kjøretøy som kjøres på fast trase langt nede på slåttemarka. Traseen kan merkes med staur til den viser. Svartorskogen mot sjøen bør tynnes en del. Da det er i bratteste laget for kjøring med firehjulstraktor her, så vil det trolig lønne seg best å brenne både kvist og strander nede i fjæra i stedet for å ta noen risiko med å prøve å kjøre vedlass mot bakken. Det som vokser langs bekken som skiller de to dellokalitetene kan kanskje winsjes opp om en kjører en traktor ned på det flattere området helt øverst. Dette bør foregå på frossen mark, eventuelt snøføre. Kvisten fra denne hogsten bør dras ned i fjæra for brenning. Av hensyn til vegetasjon og artsmangfold bør det ikke gjødsles eller foretas vesentlige fysiske inngrep. (For nærmere opplysninger, se skjøtelsesplan!)

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten må regnes som en del av det helhetlige kulturlandskapsområdet nedenfor veien på Brattset gard.

VERDIBEGRUNNELSE: Lokaliteten får verdi A (svært viktig) på grunn av at prestekrageutforming av frisk fattigeng er regnet som en sterkt truet utforming av slåttemark. Dessuten kan det virke som det er en litt spesiell artssammensetning på denne lokaliteten på grunn av innslaget av kystgrisøre og grov nattfiol sammen. Kystgrisøre har som kjent sine nordligste forkomster i Aure kommune. Lokaliteten bærer lite preg av den tidligere gjødslingen.

KARAKTERARTER:

Grov nattfiol
Jordnøtt
Kjerteløyentrøst
Kystgrisøre
Prestekrage
Smalkjempe
Småengkall

RØDLISTEARTER:

Ingen

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtseleksplan:
25.10.2011

UTFORMET AV:
FINN OLDERVIK OG ØYSTEIN FOLDEN

FIRMA:
BIOREG AS

EU89-UTM Sone 32
Ø=477397 N=7004948

Gnr/bnr.
95/1

AREAL (nåværende.):
9,24 da

AREAL etter evt.
restaurering:

Del av
verneområde? Nei!

MÅL:**Hovedmål for lokaliteten:**

- Lokaliteten skal holdes i god hevd med årlig slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. A-verdien på lokaliteten skal opprettholdes ved at populasjonene av naturengplanter, særlig karakterartene skal beholdes på dagens nivå, eller helst økes.
- Videre er det et mål at engene igjen skal oppnå den forholdsvis jevne fordelingen av arter som den hadde så lenge den ble slått og at den typiske slåttemarksstrukturen gjenvinnes.
- Det er også et mål at den sterkt truede vegetasjonstypen, prestekrageeng (EN) i fremtiden skal kunne utgjøre en minst like stor del av lokaliteten som den nå gjør og at slåttemarka igjen får en struktur nærmere den som viser på bilde nr. 7 fra 2005. (Se senere i rapporten!).
- Slåttemarka skal ligge i et åpent landskap og kantsoner skal ikke skygges ut av trær og kratt.
- Slåttemarka skal ikke gjødsles.
- Svartorskogen mot sjøen skal tynnes til halvparten av i dag.
- Rydningsrøysene ved sjøen kan gjerne gjøres noe mere synlige enn de er nå.

Tilstandsmål arter:

- Artsmangfoldet på slåttemarka skal opprettholdes og helst utvides jf. artslistene over.
- Populasjoner av artene i lista over karakterarter skal opprettholdes (Se s. 10). Det er litt bekymringsfullt at det ikke ble registrert en eneste nattfiol på denne slåttemarka i år, mot hundrevis i 2005. Vi regner likevel med at den er tilstede fremdeles og at det var beitedyra som hadde spist opp de som eventuelt hadde kommet opp. Spesielt sauer er svært glade i orkideer som beiteart og plukker de først.
- Det er så langt ikke registrert noen rødlistearter på denne lokaliteten, slik at det vanskelig å sette opp noe tilstandsmål for slike arter her.

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

- Lauvtrekratt på slåtteeenga skal ikke forekomme.
- Kantene og rydningsrøysene må holdes åpne med jevnlig etterrydding.

AKTUELLE TILTAK:	Prioritering (år)	Kostnad kr/ant timer	Kontroll /dato:
Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:			
• Litt rydding og fjerning av materiale. For å unngå at enga blir tilført næring, bør all brenning av kvist og kvas foregå i fjæra	2012	10 t à kr. 250,- kr. 2500,-	seinhøst 2013 og 2015
• Tynning av svartor mot sjøen og mellom de to dellokalitetene. Det bør tilstrebes å få stubbene kortest mulig der lauvtrærne ev er i ferd med å vokse inn over slåttemarka ² .	2012	40 t à kr. 300,- 12.000,-	
• Jevnlig etterrydding etter hogsten må påberegnes.	2013		2013
Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:			
• Sen slått - tidligst midten av juli	2012	9,3 dekar à kr. 2.000,- = Kr. 18.600,-	2013
• Raking, vending og bortkjøring av høy for bruk som husdyrfôr etter minst to dagers tørking.	2012	Samlet tilsk 1. året: Kr. 33.100,-	2013
• Etterbeite med sau/storfe ³		Vedlikehold av gjerde?	
UTSTYRSBEHOV: - tohjuls slåmaskin vil lette mye av slått - ljà, rive, høygaffel - Hvis det ikke er mulig å bruke lett traktor til uttransport er bruk av jernhest/elgtrekk et alternativ.			
OPPFØLGING: Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år: Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: En bør tilstrebe å kartlegge forekomstene av karakterarter så fullstendig som mulig, slik at utbredelsen innen lokaliteten kan kontrolleres senere. I tillegg bør en forsøke å følge utviklingen av eventuelle forekomster av beitemarkssopp, hvorvidt denne forandrer seg med de nye skjøtselstiltakene. Beitemarksfungaen er forøvrig dårlig undersøkt på denne lokaliteten.			
Tilskudd søkt år:		Søkt til:	
Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:	
Skjøtselsavtale parter:			
ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen.			

Kilder

Litteratur:

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Fremstad, E. og Moen, A. (red). 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. - NTNU Vitenskapsmuseet. Rapp. bot. Ser. 2001-4: 1-231.

Oldervik, F. 2005. Feltundersøkingar

² Vi vil ikke anbefale å bruke firehjuls traktor med henger til transport av ved på denne lokaliteten, - heller ikke på frossen mark, da det trolig er for bratt til at dette kan gjøres risikofritt.

³ Fremmede husdyrslag som lama og esel er ikke tillatt bruke som beitedyr på A-lokaliteter.

Muntlige kilder:

Nancy Alvhild Ålmo, 6693 Mjosundet Tlf. 71 64 88 50 eller 980 39 234
Jostein Ålmo, 6394 Foldfjorden. Tlf. 995 25 735

Internett:

Dato	Nettstad
01.10.11	Direktoratet for naturforvaltning, Naturbase
01.10.11	Artsdatabanken, Rødlista og Artskart

Ortofotokart

Figur 2. Dette ortofotoet fra Gislink viser avgrensningen av den aktuelle lokaliteten sentralt i bildet.

Bilder

Figur 3. Foto; Finn Oldervik, 25.04.2011 ©. Bildet viser litt av den østligste av slåtteeengene på Brattset, nemlig Pila. I bakgrunnen skimtes Tømmerstuteigen. Begge slåttemarkene er normalt godt drenerte, men med enkelte svake kildefremspring. Som en ser, så er vekstsesongen så vidt kommet i gang. Mesteparten av skogen mellom de to dellokalitetene bør fjernes.

Figur 4. Foto; Finn Oldervik, 25.04.2011 ©. I forgrunnen ser en noe av dellokaliteten som går under navnet Tømmerstuteigen, mens gjerdet ca midt på bildet markerer skillet mellom bnr 1 og bnr 2 på Brattset.

Figur 5. Foto; Øystein Folden 02.07.2011 ©. Denne karen gikk på enga som blir kalt Pila og beita da vi besøkte lokaliteten først i juli 2011. Lama hører vel ikke akkurat til i norsk fauna, men den ser ut til å finne seg godt til rette på Brattset.

Figur 6. Foto; Finn Oldervik 02.07.2011 ©. Dette bildet er tatt mot øst og viser Tømmersteigen i juli 2011. Som en ser så er prestekrage en vesentlig del av blomsterfloraen også på denne enga.

Figur 7. Foto; Finn Oldervik 20.05.2005 ©. Dette bildet fra Pila viser et noe annet artsinventar på enga sammenlignet med det vi registrerte i 2011. 2005 var imidlertid et av de siste årene enga ble skjøttet med slått, mens den siden har blitt beitet. Det er nesten utrolig at artsinventaret kan forandre seg såpass mye på 5-6 år. Som en ser, så dominerte prestekrage (som enda ikke var kommet i blomst), sammen med smalkjempe, kjerteløyentrøst og grov nattfiol den gangen.

C. Gråtebakken/Gammelgarden. Brattset gard (Nordigarden).

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)									
*Navn på lokaliteten Ertvågsøya sørside: Gråtebakken/Gammelgarden, Brattset gard(Nordigarden)					*Kommune Aure			*Områdenr.	
ID i Naturbase BN00042573			*Registrert i felt av: Finn Gunnar Oldervik og Øystein Folden				*Dato: Bl.a. 20.05.2005, 02.07.2011 og 02.10.2011.		
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) -							Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
*Hovednaturtype: - Kulturlandskap, slåttemark (D01) 100%					Utforminger: Frisk fattigeng (D0104) 90 % andel (Jordnøtteng, prestekrage-utforming med bl.a. kystgrisyre, kjerteløyentrøst og småengkall).				
Tilleggsnaturtyper: - Ingen					Sølvbunkeeng (D0103) 10 % andel				
*Verdi (A, B, C): A – svært viktig			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)						
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)									
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):				Vegetasjonstyper:	
< 20 m	X	God	x	Slått		Torvtekt		Frisk fattigeng (G4) 90 % andel	
20 - 50 m		Svak		Beite	X	Brenning		Sølvbunkeeng (G3) 10 % andel	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell			
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling					
		Dårlig		Lauving					
*OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)									
<p>INNLEDNING: Lokalitetsbeskrivelsen er opprinnelig innlagt av Finn Oldervik den 02.05.2011, men ble justert og forbedret i oktober 2011. I Naturbase tilsvare lokaliteten deler av nr. BN00038596. Opprinnelig er den registrert og beskrevet av Finn Gunnar Oldervik basert på feltarbeid bl.a. den 20.05.2005, men i forbindelse med at det skal utarbeides skjøtselsplaner for lokaliteten har den blitt reinventert den 2. juli 2011 av Øystein Folden og Finn Oldervik. Tilstanden ble dessuten sjekket den 2. oktober 2011.</p>									
<p>BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG: Lokaliteten består av to ekrer som trolig har noe ulik brukshistorie og også forskjellige navn (Se overskriften!). Den ligger vest for Gammelgarden, Sørgard. Lokaliteten ligger mellom fylkesvegen og sjøen og det er noe skog både mot veien og mellom de to ekrerne som lokaliteten er sammensatt av. De er også skilt av en bekk. Den ligger i boreonemoral vegetasjonssone (BN) og i klart oseanisk vegetasjonssesksjon (O2). Berggrunnen her er dominert av diorittisk til granittisk gneis, migmatitt, men den naturfaglige undersøkelse kan tyde på innslag av litt rikere berggrunn stedvis.</p>									

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Selv om dagens skjøtsel i hovedsak foregår som sauebeiting, så har det vært slått her fram til ca 2007, noe som tilsier at naturtypen er slåttemark og at den videre skjøtselen må baseres på det. Vegetasjonen her er vanskelig å plassere, både i forhold til Fremstad (1997) og håndbok 13 (2007). Det nærmeste vi kommer er likevel frisk fattigeng (G4) av en eller annen utforming. Kanskje kan G4b (90 %), jordnøtt-utfoming være det nærmeste en kommer. Fremstad & Moen (2001) beskriver en utforming av jordnøtteng som blir kalt prestekrage-utforming. Dette kan kanskje passe så noenlunde på denne, da artssammensetningen her i hovedsak skulle bestå av arter som; kjerteløyentrøst, prestekrage, tiriltunge, blåkoll og småengkall. Utformingen er regnet som sterkt truet (EN). Selv om vi ikke fant alle de aktuelle artene i juli 2011, så håper vi at de fremdeles er til stede og at de vil vise seg etter noen år med slått som skjøtsel.

ARTSMANGFOLD: Den 2. juli 2011 ble følgende engplanter notert på denne lokaliteten: Bakkesoleie, engkvein, engsyre, fjøllblom, grasstjerneblom, gulaks, harestarr, kystgrisøre, marikåper, ryllik, smalkjempe, sølvbunke, jordnøtt, hvitkløver, englodnegras, vanlig arve, litt knappsiv og myrtistel. Det var ganske godt beitet her da undersøkelsen ble foretatt, så det kan være noe av grunnen til at ikke flere arter ble registrert.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING: Lokaliteten har i sin tid vært jordbearbeidet og også noe gjødslet bortsett fra de siste årene, og noe av vegetasjonen her var da også preget litt av tidligere gjødsling ved registrering.

Tidligere drift: Brattset Gard (Nordigarden), er som navnet sier, svært bratt, og det gjelder disse to sammenhengende slåtteengene også, Gammelgården og Gråtebakken. Garden ble drevet tradisjonelt med slått og hesjing ev. flathøy om det var gunstige værforhold under slått. Slik ble det drevet til ca 2007, da den tradisjonelle slått (inntil videre) tok slutt.

Det var melkeproduksjon på garden fram til 1976 da det ble satset på kjøttproduksjon i stedet. Inntil 1976 var det 6 - 7 melkekyr, 1 hest og ca 25 sauer på Nordigarden. Først var det bare noen få dyr til kjøttproduksjon, men etter hvert ble det flere og rundt 1990 var det ca 16-17 okser/storfe. Fram til ca 1990 ble det utkjørt litt naturgjødsel om vinteren, eller tidlig på våren. Denne ble så spredt på markene om våren med møkkagreip. Etter den tid har det ikke vært brukt husdyrgjødsel på ekrene nedom vegen på Brattset bnr 1 utenom det som beitedyra la igjen. I tillegg til den sistnevnte gjødsla, har markene blitt påført kalk i form av skjellsand. Siste året det var brukt skjellsand var i 2004. Både før og etter ca 1990 ble det i tillegg gjødslet litt med kunstgjødsel på gammelmåten, - dvs en gikk rundt med bøtte og kastet litt gjødsel utover marka. Slik gjødsling ble benyttet fram til ca år 2000. Vi har fått litt ulike opplysninger om hvordan slått ble utført de siste årene det ble slått her, men trolig ble det brukt forhøster med en forholdsvis lett traktor (4 like store hjul). En må da regne med at slått ble utført for tidlig sammenlignet med det ideelle tidspunkt for slått.

Storfehold til kjøttproduksjon tok slutt ca år 2000, og fra da av har sauehold vært det viktigste. På den tiden var det ca 120 vinterfødde sau på garden. Fra 1990 til ca 1995 var det også prøvd med litt geitehold og en hadde da 7 melkegeiter i denne perioden. Fra ca 1997 til 2002 ble det holdt ei ammeku, og som regel 2 kalver. Etter det har det vært både esel, hest og lama i tillegg til sauene, - på det meste 160 vinterfora sau.

Nåværende drift: Alle markene mellom fylkesveien og sjøen (bortsett fra Gammelgår'n og Bekkjeåker'n) har blitt beitet av forskjellige husdyr, mest sau. Mesteparten av innmarka ellers på gården blir også både vår- og høstbeitet av sau og lama. Ellers kan det nevnes at Nordigarden har vært drevet økologisk ca fra 2001 og til nå (2011).

FREMMEDE ARTER: Ingen fremmede arter er registrert på lokaliteten.

KULTURMINNER: Som nevnt er det rydningsrøyser ned mot sjøen stort sett langs hele lokaliteten, ellers ingen kjente kulturminner.

SKJØTSEL OG HENSYN: Det er ønskelig at den tradisjonelle bruken fortsetter, noe som betyr at lokaliteten bør slås, i tillegg til noe etterbeiting om høsten. Av hensyn til eventuelle forekomster av orkideer bør vårbeiting unngås på denne lokaliteten. Det vil være fordelaktig å bruke tohjula slåmaskin og kantslått med ljà. Avlinga bør kunne hentes med motorisert kjøretøy som kjøres på fast trase langt nede på slåttemarka. Traseen kan merkes med staur til den viser. Skogen som vokser langs bekken som skiller de to dellokalitetene kan kanskje winsjes opp om en kjører en traktor inn på det flatere området helt øverst. Dette bør foregå på frossen mark, eventuelt snøføre. Kvisten fra denne hogsten bør dras ned i fjæra for brenning. Av hensyn til vegetasjon og artsmangfold bør det ikke gjødsles eller foretas vesentlige fysiske inngrep. (For nærmere opplysninger, se skjøttsplan!)

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten må regnes som en del av det helhetlige kulturlandskapsområdet nedenfor veien på Brattset gard.

VERDIBEGRUNNELSE: Lokaliteten får verdi A (svært viktig) på grunn av at kystgrisøreutforming av frisk fattigeng med jordnøtt, en utforming som ikke er definert tidligere. Siden kystgrisøre har sin nordgrense i Aure, så må en regne med at utformingen er sjelden såpass langt nord og er trolig en nordlig utpost for en slik utforming. Lokaliteten bærer litt preg av den tidligere gjødslingen, men etter noen år med riktig skjøtsel håper vi at lokaliteten vil gjenvinne den typiske slåttemarksstrukturen. I tilfelle dette ikke lykkes må en vurdere å sette ned verdien til viktig (B), samt omdefinere den til beitemark igjen.

KARAKTERARTER:

Jordnøtt
Kjerteløyentrøst
Kystgrisøre
Prestekrage
Smalkjempe
Småengkall

RØDLISTEARTER:

Ingen påviste

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøttsplan:
25.10.2011

UTFORMET AV:
FINN OLDERVIK OG ØYSTEIN FOLDEN

FIRMA:
BIOREG AS

EU89-UTM Sone 32
Ø=477124 N=7004810

Gnr/bnr.
95/1

AREAL
(nåværende): 13,6
da

AREAL etter
evt.restaurering:

Del av
verneområde? Nei!

MÅL:**Hovedmål for lokaliteten:**

- Lokaliteten skal holdes i god hevd med årlig slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. A-verdien på lokaliteten skal opprettholdes ved at populasjonene av naturengplanter, særlig karakterartene skal beholdes på dagens nivå, eller helst økes.
- Videre er det et mål at engene igjen skal oppnå den forholdsvis jevne fordelingen av arter som den hadde så lenge den ble slått og at den typiske slåttemarksstrukturen gjenvinnes.
- Det er også et mål at den truede vegetasjonstypen, jordnøtteng med prestekrage og kystgrisøre i fremtiden skal kunne utgjøre en minst like stor del av lokaliteten som den nå gjør og at engene gjenvinner den strukturen som kjennetegner en tradisjonell slåttemark.
- Slåttemarka skal ligge i et åpent landskap og kantsoner skal ikke skygges ut av trær og kratt.
- Slåttemarka skal ikke gjødsles.
- Rydningsrøysene ved sjøen kan gjerne gjøres noe mere synlige enn de er nå.

Tilstandsmål arter:

- Artsmangfoldet på slåttemarka skal opprettholdes og helst utvides jf. artslistene over.
- Populasjoner av artene i lista over karakterarter skal opprettholdes. Denne slåttemarka er dårlig undersøkt tidligere, slik at vi har dårlig sammenligningsgrunnlag. Den har neppe vært like fin som lokaliteten lenger øst, men en må likevel regne med at den har hatt mye av det samme artsinventaret, inkl. grov nattfiol.
- Det er så langt ikke registrert noen rødlistearter på denne lokaliteten, slik at det er vanskelig å sette opp noe tilstandsmål for slike arter her.

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

- Lauvtrekratt på slåtteenga skal ikke forekomme.
- Kantene og rydningsrøysene må holdes åpne med jevnlig etterrydding.

AKTUELLE TILTAK:**Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:**

- Litt rydding og fjerning av materiale. For å unngå at enga blir tilført næring, bør all brenning av kvist og kvas foregå i fjæra
- Tynning av lauvskogen mellom de to dellokalitetene. Det bør tilstrebtes å få stubbene kortest mulig der lauvtrærne ev er i ferd med å vokse inn over slåttemarka⁴.
- Jevnlig etterrydding etter hogsten må påberegnes.

Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:

- Sen slått - tidligst midten av juli
- Raking, vending og bortkjøring av høy for bruk som husdyrfór etter minst to dagers tørking.
- Etterbeite med sau/storfe.

Prioritering (år)	Kostnad kr/ ant timer	Kontroll /dato:
2012	10 t à kr. 250,- kr. 2.500,-	seinhøst 2013 og 2015
2012	25 t à kr. 300,- Kr. 7.500,-	
2013	13,6 dekar à kr. 2.000,- = Kr. 27.200,-	2013
2012	Samlet sum første året: Kr. 36.200,-	2013
	Vedlikehold av gjerde?	

⁴ Vi vil ikke anbefale å bruke firehjuls traktor med henger til transport av ved på denne lokaliteten, - heller ikke på frossen mark, da det er for bratt til at dette kan gjøres risikofritt.

UTSTYRSBEHOV:

- tohjuls slåmaskin vil lette mye av slåtten, men også lett firehjuling bør kunne godtakast.
- ljà, rive, høygaffel
- Hvis det ikke er mulig å bruke lett traktor til uttransport er bruk av jernhest/elgtrekk et alternativ.

OPPFØLGING:

Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år:

Behov for registrering av spesifikke artsgrupper:

En bør tilstrebe å kartlegge forekomstene av de viktigste artene så fullstendig som mulig, slik at utbredelsen innen lokaliteten kan kontrolleres senere. I tillegg bør en forsøke å følge utviklingen av eventuelle forekomster av beitemarkssopp, hvorvidt denne forandrer seg med de nye skjøtselstiltakene. Beitemarksfungaen er dårlig undersøkt på denne lokaliteten og de som er påvist er de mest vanlige vokssoppene.

Tilskudd søkt år:		Søkt til:	
Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:	
Skjøtselsavtale parter:			
ANSVAR:			
Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen.			

Kilder

Naturbase og egne feltundersøkelser 2011.

Litteratur:

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Fremstad, E. og Moen, A. (red). 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. - NTNU Vitenskapsmuseet. Rapp. bot. Ser. 2001-4: 1-231.

Oldervik, F. 2005. Feltundersøkelser

Muntlige kilder:

Nancy Alvhild Ålmo, 6693 Mjosundet Tlf. 71 64 88 50 eller 980 39 234
Jostein Ålmo, 6394 Foldfjorden. Tlf. 995 25 735

Internett:**Dato**

01.10.11

01.10.11

Nettstad

Direktoratet for naturforvaltning, [Naturbase](#)

Artsdatabanken, [Rødlista](#) og [Artskart](#)

Ortofoto/kart

Figur 8. Dette ortofotoet fra Gislink viser avgrensningen (i rødt) av den aktuelle lokaliteten ca midt på bildet.

Bilder

Figur 9. Foto; Finn Oldervik, 25.04.2011 ©. Dette bildet er tatt fra veikanten ovanfor Gråtebakken og viser skillet mot Gammelgården, - den siste ekra ligger bak trærne midt på bildet.

Figur 10. Foto; Finn Oldervik 25.04.2011. Bildet viser Gråtebakken nærmest kamera, mens det litt flatere området ned mot sjøen oftest ble kalt Kornåkeren, da det ble dyrket korn der i gamle dager.

Figur 11. Foto; Finn Oldervik 02.07.2011 ©. Bildet viser vegetasjonen på enga som blir kalt Gammelgarden den 2. juli 2011. Det gikk sauer og beita her ved besøket, slik at det nok kunne være vanskelig å få registrert alle artene. En del av skogen mellom Gammelgarden og Gråtebakken bør fjernes.

Figur 12. Foto; Øystein Folden 02.07.2011 ©. Her er Gammelgarden sett ned mot sjøen. Det vokser noen få tuer med knappsiv på lokaliteten samt et lite innslag av myrtistel.